

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
імені ІВАНА БОБЕРСЬКОГО

Кафедра теорії спорту та фізичної культури

Задорожна О. Р.
Антонов С. В.

ЛЕКЦІЯ

на тему: **«СИСТЕМА ОЛІМПІЙСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ В УКРАЇНІ»**

з дисципліни
**«ПІДГОТОВКА НАЦІОНАЛЬНИХ ЗБІРНИХ КОМАНД
ДО ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГОР»**

для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 017 Фізична культура і спорт

ЛЬВІВ – 2023

Тема 6. Система олімпійської підготовки в Україні

1. Сучасні тенденції розвитку світового спорту та конкурентоздатність українських спортсменів.
2. Проблеми вітчизняної системи олімпійської підготовки.
3. Фінансування олімпійського спорту в Україні.
4. Центри олімпійської підготовки в Україні.
5. Науково-методичне забезпечення олімпійської підготовки в Україні.
6. Положення про національні збірні команди з видів спорту, визнаних в Україні.
7. Порядок конкурсного відбору спортсменів для комплектування складу національних збірних команд з олімпійських видів спорту, визнаних в Україні.

1. Сучасні тенденції розвитку світового спорту та конкурентоздатність українських спортсменів

На Іграх XXXI Олімпіади 2016 р. у м. Ріо-де-Жанейро НОК України представляли 206 спортсменів з 27 видів спорту. Найбільша кількість осіб взяла участь у змаганнях з легкої атлетики – 65 спортсменів. Здобутки українських спортсменів були такими: 2 золоті медалі, 5 срібних, 4 бронзові, 31 місце у неофіційному командному заліку (відповідно до нормативно-правових документів було заплановано увійти до переліку 20 найкращих країн світу).

Ці Ігри продемонстрували загострення конкуренції між країнами, спортсмени яких традиційно завойовують золоті нагороди. Кількість цих країн зросла, а також збільшилася кількість видів спорту, в яких спортсмени різних країн посіли призові місця. Водночас на спортивні здобутки значно вплинуло посилення антидопінгової політики ВАДА.

Фахівці також зазначають, що зростання значення ЗМІ призвело до появи проблем корпоративного спонсорства та комерціалізації Ігор. З метою покращення видовищної та рівня конкуренції в деяких видах спорту до участі у змаганнях були допущені спортсмени-професіонали.

Ігри XXXII Олімпіади, що відбулися у 2021 р. у м. Токіо (Японія), засвідчили появу нових тенденцій. Перевагу мали країни із наявністю сучасних спортивних баз, фахових тренерів та відповідного клімату, наближеного до місця проведення відбіркових змагань та Ігор Олімпіади.

Змінився також граничний віковий ценз спортсменів. Вперше олімпійські нагороди здобули спортсмени, які досягли 13-річного віку. 11-річна сирійська тенісистка Хенд Заза кваліфікувалася на Ігри XXXII Олімпіади Токіо-2020 і стала наймолодшою учасницею змагань. 57-річний Абдула Аль Рашид – учасник у стендовій стрільбі – найстарший спортсмен з Кувейту.

Спортсмени України вибороли 158 ліцензій та були представлені найменшою за роки незалежності командою зі 152 спортсменів у 27 видах спорту і здобули 19 медалей: 1 золоту, 6 срібних та 12 бронзових. Медалі отримали 25 спортсменів України (кожен 6-й спортсмен національної збірної команди враховуючи командні змагання).

За кількістю здобутих нагород національна збірна команда України увійшла до 16 кращих країн світу, а в неофіційному командному заліку за кількістю золотих нагород посіла 44 місце.

Більшість чинників, які, на думку фахівців, не дали спортсменам змоги виконати заплановані завдання, були аналогічними порівняно з Іграми попередньої Олімпіади. Серед них такі: відсутність в Україні достатньої кількості споруд, забезпечення цілорічної підготовки елітних спортсменів, недостатній професійний рівень тренерського складу в деяких видах спорту та несвоєчасне застосування інноваційних підходів.

Водночас з деякими чинниками багатьом спортсменам довелося зіткнутися вперше. Зокрема, далеко не всім, навіть досвідченим спортсменам, вдалося перебороти психологічну неготовність до змагань, яку спричинили специфічні умови підготовки в умовах карантину через всесвітню пандемію коронавірусу COVID-19, а також тривала відсутність змагальної практики.

Щодо зимових Олімпійських ігор, результати спортсменів України у попередніх олімпійських циклах були такими. На XXIII зимових Олімпійських іграх 2018 р. у м. Пхьончхан (Республіка Корея) українські спортсмени вибороли 1 золоту нагороду (Олександр Абраменко, фрістайл). Загалом українські спортсмени виступали у 9 видах спорту із 15 представлених у програмі цих Ігор. Загальна кількість спортсменів становила 33 особи. У підсумку у неофіційному командному заліку національна збірна команда України посіла 21 місце.

Причини невдач українських спортсменів на Іграх 2018 р., на думку фахівців, були схожими. Серед них: методичні помилки у підготовці спортсменів, які завадили їм вийти на пік спортивної форми, недостатня ефективність заключного етапу підготовки до Ігор, відсутність механізмів залучення позабюджетних коштів. Проте деякі причини були притаманні виключно для зимових видів спорту, зокрема втрата тренерського складу та перехід до системи паралімпійського спорту, де здобуття призових місць та отримання грошових винагород є легшим внаслідок меншої конкуренції.

На XXIV зимових Олімпійських іграх 2022 р. у м. Пекін (Китай) було здобуто срібну нагороду (Олександр Абраменко, фрістайл). Окрім зазначених причин, які завадили спортсменам виступи більш вдало на попередніх Іграх, додалася ще одна – необхідність реалізації підготовки в умовах всесвітньої пандемії. Очевидно, що нестабільна політична ситуація, яка склалася напередодні Ігор 2022 р. упродовж січня-лютого (перед повномасштабним вторгненням РФ на територію України), також мала суттєвий вплив на психологічний стан спортсменів.

2. Проблеми вітчизняної системи олімпійської підготовки

Розвиткові вітчизняної системи олімпійської підготовки, на думку О. А. Шинкарук, перешкоджає істотне зменшення внаслідок демографічної кризи частки населення дитячого віку, що ускладнює процес відбору та підготовки перспективних спортсменів. Автор наголошує на щорічному поступовому зменшенні кількості осіб, які займаються пріоритетними олімпійськими видами спорту.

Зокрема, упродовж олімпійського циклу 2016-2020 рр. значно зменшилася кількість осіб, які займаються важкою атлетикою (-15% порівняно з попереднім олімпійським циклом), велосипедний спорт-трек (-19%), веслування академічне (-12%), кінний спорт (-15%), легка атлетика (-12%), стрибки у воду (-12%), стрільба стендова (-15%). Майже на 10 % зменшилася кількість осіб, які займаються літніми олімпійськими видами спорту в ДЮСШ. Одночасно значно збільшилася кількість осіб, які займаються карате (+24%), плаванням синхронним (+61%) та триатлоном (+24%).

За роки незалежності (станом на 2022 р.) з таких видів спорту як бейсбол, гольф, софтбол, регбі, футбол, хокей на траві спортсмени України не брали участі в Іграх Олімпіад. За цей період жодної медалі не здобули спортсмени-учасники Ігор Олімпіад з бадмінтону, баскетболу, велоспорту маунтенбайку, велоспорту-шосе, водного поло, волейболу, кінного спорту, тенісу настільного, триатлону, тхеквондо ВТФ.

Стан здоров'я дітей та молоді також погіршується (значною мірою через низку обмежень, запроваджених під час всесвітньої пандемії COVID-19). Як наслідок, зменшується кількість осіб, які можуть бути залучені до спорту вищих досягнень, зокрема спроможних тренуватися, витримуючи значні фізичні навантаження, та досягати високих спортивних результатів.

Основними проблемами олімпійської підготовки в Україні до 2012 р., на думку О. Шинкарук, М. Дутчака, Ю. Павленка, були такі:

1. Малоефективна система керування олімпійською підготовкою, залучення до її організації значної кількості суб'єктів спортивного руху. В Україні прийнято достатню кількість нормативно-правових документів з цього питання, проте відсутній належний контроль та відповідальність за їх виконання. Зокрема, схвалена Кабінетом Міністрів України (розпорядження від 3 червня 2009 р. № 592-р) Стратегія формування сучасної системи олімпійської підготовки на період до 2020 року залишилась лише на папері. До олімпійської підготовки долучаються центральний орган виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту, НОК України, добровільні спортивні товариства, регіональні органи влади, спортивні федерації, клуби. Часто одним спортсменом одночасно «опікується» декілька територіальних та відомчих організацій. У випадку його успішного виступу на спортивних змаганнях всі вони претендують на відповідні нагороди, а провалу – перекладають відповідальність один на одного.

2. Нераціональне використання наявних ресурсів для олімпійської підготовки. Олімпійська підготовка здійснюється зі спортсменами значної кількості видів спорту, в тому числі тих, що мають для України низьку ймовірність завоювання олімпійських медалей на найближчі 8 років: командні ігрові види спорту, бадмінтон, настільний теніс, кінний спорт, велоспорт-шосе, велоспорт-маунтенбайк, стрільба стендова, тхеквондо, стрибки на батуті, триатлон, плавання синхронне та інші. До Ігор XXX Олімпіади готувалось понад 600 спортсменів, відповідно відбувалось «розмивання» фінансів, виділених на олімпійську підготовку. Зокрема, на кінний спорт у 2012 р. було виділено з державного бюджету понад 8 млн. грн.

3. Низька ефективність заключного етапу підготовки до Ігор XXX Олімпіади. З 107 спортсменів елітної групи, які здійснювали підготовку до Ігор XXX Олімпіади, лише 19 завоювали олімпійські медалі. У низці видів спорту (боротьба вільна, боротьба греко-римська, дзюдо, легка атлетика, плавання) основна увага в процесі олімпійської підготовки акцентується пере-важно на завоювання олімпійських ліцензій та виконання відповідних нормативів, а не на успішному виступі на Іграх Олімпіади. За експертними оцінками лише 15-20 % українських спортсменів вийшли на пік спортивної форми під час Ігор XXX Олімпіади. Низький відсоток демонстрації українськими спортсменами найкращих своїх результатів на Іграх Олімпіади свідчить про певну хаотичність у плануванні та реалізації заключного етапу олімпійської підготовки та недоліки фахової підготовленості окремих тренерів збірних команд України.

4. Незадовільне матеріально-технічне забезпечення олімпійської підготовки. Практично жоден з пріоритетних видів спорту в Україні немає належної навчально-тренувальної бази, що відповідає світовим стандартам. Хоча у державі нараховується 78 баз олімпійської підготовки, що вимагають проведення системної модернізації та упорядкування. Нерідко провідні спортсмени вимушені за власні кошти забезпечувати себе індивідуальним спортивним обладнанням та інвентарем.

5. Недостатній рівень конкуренції при формуванні збірних команд України. Стан здоров'я дітей та молоді в Україні стрімко погіршується, як наслідок, зменшується кількість осіб, які можуть бути залучені до спорту вищих досягнень, зокрема здатних тренуватися та витримувати значні фізичні навантаження, та добиватися високих спортивних результатів. Кількісні та якісні показники діяльності дитячо-юнацьких спортивних шкіл, училищ фізичної культури, шкіл вищої спортивної майстерності не відповідають сучасним запитам спорту вищих досягнень. Має місце нераціональна побудова багаторічної підготовки спортсменів та її «форсування» на початкових етапах.

6. Низьке наукове та медичне забезпечення олімпійської підготовки. Штатний склад наукових працівників, які можуть бути залучені до наукового супроводу олімпійської підготовки, становить лише 70 осіб, або 30 % від потреби на найближчі 3–4 роки. Фінансування наукового супроводу олімпійської підготовки здійснюється останнім часом лише Національним олімпійським комітетом України в обсязі 500-800 тис. грн., що становить лише 8-10 % від обсягів на зазначені цілі у найближчих конкурентів України на Іграх Олімпіади. В Україні практично відсутня галузева служба спортивної медицини, що здатна забезпечити профілактику травматизму спортсменів, первинну допомогу та реабілітацію, спеціальне харчування і відновлення, функціональну діагностику і корекцію процесу підготовки, використання фармакологічних засобів, профілактику використання допінгу.

Ці проблеми були притаманні системі олімпійської підготовки в Україні і в наступні роки. Вирішення більшості з них було заплановано відповідно до «Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року», затвердженої постановою Кабінету Міністрів України № 1089 від 4 листопада 2020 р. Стратегічною метою в межах напряму «Спорт вищих досягнень є перетворення України на передову спортивну державу з належними умовами та

можливостями для ефективної підготовки спортсменів світового рівня. Для досягнення мети передбачено низку завдань:

- визначення пріоритетних видів спорту з оновленням щороку відповідного переліку за результатами виступів спортсменів національних збірних команд України на офіційних міжнародних спортивних змаганнях з олімпійських, неолімпійських видів спорту шляхом прийняття відповідних наказів Міністерством молоді та спорту України;
- забезпечення відповідних організаційних, фінансових, матеріально-технічних, кадрових умов для належної підготовки та участі національних збірних команд України з видів спорту;
- забезпечення діяльності закладів дитячо-юнацького та резервного спорту, спорту вищих досягнень;
- забезпечення функціонування системи мотивацій тренерів і спортсменів до високих спортивних досягнень;
- забезпечення ефективної діяльності Національної платформи із запобігання маніпулюванню спортивними змаганнями та боротьби з договірними матчами, створеної на виконання положень Конвенції Ради Європи проти маніпулювання спортивними змаганнями, у тому числі шляхом участі у програмі Integrity Betting Intelligence System (IBIS) та збільшення кількості Single Point of Contact (SPOC) від України;
- розроблення механізму арбітражу з метою вирішення спорів у сфері спорту на прикладі діяльності Міжнародного спортивного арбітражу (CAS);
- використання наукових досягнень у галузі спортивної науки, медицини, лікувальної фізкультури для забезпечення належного супроводу дитячо-юнацького, резервного спорту та спорту вищих досягнень.

Однак у 2022 р. система олімпійської підготовки в Україні зазнала значних змін. Період після 24 лютого 2022 р. (день, у який розпочалося повномасштабне вторгнення РФ на територію України) став випробуванням для усіх українців.

3. Фінансування олімпійського спорту в Україні

Підготовка спортсменів до міжнародних змагань, поліпшення матеріально-технічної бази, розвиток інфраструктури, науково-методичне забезпечення, розвиток спортивних послуг у країні залежать від кількості та якості фінансових джерел.

Формування фінансових ресурсів Олімпійського руху в Україні здійснюється з різних джерел, які поділяються на дві основні групи – **бюджетні** та **позабюджетні**. До джерел першої групи належать витрати державного бюджету України, а також кошти регіональних і місцевих бюджетів. Помилково вважати, що перехід до ринку автоматично призводить до самоокупності або самофінансування спорту в країні. Держава, використовуючи податкові пільги, пряме або непряме фінансування, дотації під конкретні програми віддає частину бюджетних коштів на підтримку та розвиток Олімпійського руху з регіональних та місцевих бюджетів.

До позабюджетних коштів належать: спонсорство, дохід від продажу квитків на змагання; продаж прав на теле- та радіотрансляцію змагань; рекламно-спонсорська, ліцензійна, видавнича діяльність, здача в оренду спортивних споруд, що перебувають на балансі спорткомітетів; відрахування доходів від проведених лотерей; інша комерційна діяльність, яка не суперечить законодавству.

На підготовку і участь збірних команд України в Олімпійських іграх кошти виділяють з держбюджету. Авансування здійснюють через Міністерство молоді та спорту України. Грошову допомогу спортсменам і тренерам надає і НОК України.

У 2005 р. в Україні було розроблено та прийнято загальнодержавну цільову соціальну «Програму розвитку національного олімпійського руху на 2005 – 2010 роки», яка об'єднала всіх суб'єктів олімпійського руху навколо однієї мети – процвітання вітчизняного Олімпізму. Одним із розділів цієї програми було визначено вирішення проблеми фінансування Олімпійського руху в державі. Основне навантаження на виконання Програми було покладено на НОК України, який згідно зі ст. 35 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» координує олімпійський рух в Україні і має виключне право представляти Україну на Олімпійських іграх, в МОК, міжнародних олімпійських організаціях. У програмі було передбачено фінансування олімпійського руху за рахунок коштів державних та місцевих бюджетів, залучених коштів НОК України та його місцевих осередків й інших джерел.

Починаючи з 2007 р., державне фінансування спорту в Україні стало стабільним і НОК вперше отримав державне фінансування, яке щороку давало змогу реалізовувати велику кількість програм. Ці кошти вивели олімпійський рух на новий, значно вищий рівень розвитку. До того ж НОК нарощував темпи та збільшував суму цієї допомоги. Якщо у 2007 р. бюджет підтримки федерацій склав понад 3 млн грн, то 2008 р. він нараховував вже 4 млн, у 2009 р. – понад 4,5 млн, а у 2010 р. ця сума підтримки збільшилась на 6 млн гривень. На цю програму НОК виділено понад 18,5 млн грн.

Протягом цього періоду НОК підтримував роботу федерацій з підвищення кваліфікації фахівців шляхом їхньої участі в міжнародних форумах та різноманітних семінарах і тренінгах на території України та за кордоном з підготовки до Олімпійських ігор на суму близько 3 млн грн. За це чотириріччя було виплачено понад 4,5 млн грн на стипендії НОК. Загалом, незважаючи на економічну кризу та її непрості наслідки, на підготовку спортсменів збірних команд до Олімпійських ігор та матеріально-технічне обладнання НОК було виділено понад 51 млн грн, а на підтримку Олімпійського руху в регіональних відділеннях НОК – близько 6 млн грн.

Позабюджетні джерела. На етапі підготовки для участі в міжнародних змаганнях певні кошти можуть надавати спонсори. Залучення додаткових фінансових ресурсів різних фірм, компаній як спонсорів є необхідною умовою успішного функціонування Олімпійського руху в країні.

Рисунок. Матеріальна та фінансова допомога федераціям України з олімпійських видів спорту, надана НОК України у 2007 – 2010 рр.

Згідно із Законом України «Про Фізичну культуру і спорт» (ч. 3 ст. 28 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 18.06.1999 р.), позабюджетні джерела фінансування Олімпійського руху в державі включають: дохід від продажу квитків на проведені змагання; продаж прав на теле- радіотрансляцію змагань; рекламно-спонсорську діяльність; ліцензійну діяльність, тобто продаж товарів з емблемою або символікою спорткомітету; видавничу діяльність (випуск власних журналів, газет, бюлетенів, прес-релізів та їх продаж); здачу в оренду спортивних споруд, що знаходяться на балансі спорткомітетів; відрахування доходів від проведених лотерей; іншу комерційну діяльність, яка не суперечить законодавству.

Рекламна діяльність спортивних організацій також стимулює надходження додаткових фінансових коштів до їх бюджету.

НОК України дуже активно розвиває маркетингову політику, залучаючи надійних спонсорів. У різні роки завдяки підтримці таких компанії як «МТС», «Кока-кола», «Самсунг Електронікс», «Боско спорт», «Укрексімбанк», «Оріфлейм», збільшуються фінансові ресурси учасників олімпійського руху в країні, спонсори надають для участі в Олімпійських іграх необхідну продукцію,

послуги, технології, спонсорські команди підтримують спортсменів у підготовки та участі на головних стартах країни

Тільки у 2007 – 2010 рр. завдяки успішній реалізації маркетингової програми, яку розробив НОК України, на розвиток олімпійського руху в країні було залучено від спонсорів та партнерів понад 90 млн грн.

Одним із вагомих та безперечних досягнень можна вважати участь НОК у маркетингових програмах МОК. Якщо до 2006 р. НОК України отримував за програмою ТОП-спонсорів МОК фінансову допомогу на чотири роки розміром у 20 тис. дол., то у 2010 р. ця сума становила 800 тис. дол. на аналогічний період, що в 40 разів більше.

На період 2011 – 2014 рр. з метою розвитку, зміцнення та захисту олімпійського руху в країні розроблено та прийнято «Програму розвитку олімпійського руху в Україні на період 2011 – 2014 років», в якій одним із перших завдань було фінансування олімпійського руху. На цей період за рахунок державного бюджету було передбачено до 20 млн грн щороку на пропаганду олімпійського руху через ЗМІ, впровадження олімпійської освіти, створення нових центрів спортивної підготовки та їх фінансове, матеріально-технічне й організаційне забезпечення. При цьому на реалізацію Програми також передбачено фінансування за рахунок коштів місцевих бюджетів, залучених коштів НОК України, його місцевих осередків і спонсорів.

Загалом державне фінансування олімпійського спорту упродовж 2012-2021 рр. стало більш стабільним. Кошти виділяють на підвищення кваліфікації фахівців, спортсмени почали отримувати стипендії. Так, у листопаді 2021 р. Кабінет міністрів України затвердив указ, згідно якого «видатні та молоді й перспективні спортсмени» з олімпійських видів спорту, а також їхні тренери отримують стипендії Президента. Йшлося про українських спортсменів, які продемонстрували найкращі результати на головних змаганнях року: стали чемпіонами або призерами Олімпійських ігор, чемпіонатів світу або Європи.

Загалом було призначено 206 стипендій: 91 – для спортсменів, 84 – для тренерів (їх повинні були розділити 107 наставників), та додатково 31 – для юних спортсменів.

За результати, продемонстровані на Олімпійських іграх, заплановано стипендії у розмірі:

- 1 місце – 16 прожиткових мінімумів спортсмену + 8 тренеру
- 2 місце – 15 + 2.5-7.5
- 3 місце – 14 + 3.5-7

За результати на чемпіонатах світу: 3 місце – 11 + 5.5

За результати на чемпіонатах Європи:

- 1 місце – 9 + 2-4.5
- 2 місце – 8 + 2-4
- 3 місце – 7 + 1.5-3.5

За результати на чемпіонатах світу серед молоді (або найближчій до дорослої віковій групі):

- 1 місце – 8 + 4
- 2 місце – 7 + 3.5
- 3 місце – 6 + 1.5-3

За результати на чемпіонатах Європи серед молоді (або найближчій до дорослої віковій групі)

- 1 місце – 6 + 1.5-3
- 2 місце – 5 + 1.25-2.5
- 3 місце – 4 + 1-2

Перспективним спортсменам, які здобули нагороди на чемпіонатах світу та Європи серед юніорів – 3, але без стипендії для тренерів (<http://surl.li/dahkv>)

Упродовж кількох олімпійських циклів також було залучено додаткові фінансові ресурси від спонсорів. Зокрема, станом на 2022 р. офіційними спонсорами НОК України є Samsung та Peak, партнерами – Toyota, Sweet TV, офіційним Інтернет-провайдером – Цифра, інформаційними партнерами – Перець-FM, Олімпійська арена.

Про стабілізацію фінансового забезпечення свідчить і той факт, що на підготовку та участь національної збірної команди України в XXIV зимових Олімпійських іграх 2022 р. в м. Пекін з держбюджету України виділили 135,7 мільйона гривень. Частину цих коштів витратили на придбання обладнання, частину – на підготовку спортсменів (<http://surl.li/daaja>).

Так, у 2021-2022 рр. на підготовку до Олімпійських ігор-2022 загалом передбачили 135 713 800 грн. З них 87 мільйонів виділили на підготовку до змагань, 37,2 мільйона – безпосередньо на участь в Іграх. А 11,3 мільйона передбачили на придбання обладнання та інвентарю довгострокового використання для підготовки спортсменів.

За програмою «Розвиток фізичної культури, спорту вищих досягнень та резервного спорту» Мінмолодьспорту фінансує 15 видів спорту. У 2021 та 2022 рр. найбільше коштів отримав біатлон: 38,7 мільйона та 47,6 мільйона гривень відповідно.

Фристайл отримав 23,1 млн грн та 20,2 млн грн, хокей із шайбою – 11,2 млн грн та 13,1 млн грн відповідно. Фінансування санного спорту у 2021- рр. майже не змінилось – 10,7 та 10,6 млн грн відповідно. Найменше коштів отримав ковзанярський спорт – 65 тисяч у 2021 р. та 453,7 тис. грн у 2022 р.

За програмою про підготовку українських команд до міжнародних змагань, зокрема до Олімпіади в Пекіні, найбільше коштів отримав фристайл – 3,5 млн грн та біатлон – 3,08 млн грн. Однак ковзанярський спорт, керлінг та хокей із шайбою не отримали фінансування за цією програмою.

У 2021 р. на спортивне обладнання та інвентар довгострокового використання для підготовки спортсменів до Олімпіади витратили 10,9 млн грн. Найбільше коштів витратили на обладнання для біатлону – 5,8 млн грн. На санний спорт витратили 1,8 млн грн. На інші види спорту витратили менше ніж мільйон гривень. Наприклад, на фристайл витратили 390 тис. грн (<http://surl.li/daaja>).

На спортивний одяг, взуття й аксесуари для підготовки спортсменів до Олімпіади витратили загалом 3,04 мільйона гривень. Найбільше коштів пішло на біатлон (932 750 грн) та фристайл (793 500 грн).

Питання фінансування олімпійської підготовки загострилося після повномасштабного вторгнення РФ на територію України. Звичайно, що всі ресурси під час війни було спрямовано на підтримку Збройних сил України.

Тож, до матеріального забезпечення підготовки українських спортсменів долучилися МОК та міжнародні спортивні федерації. Зокрема, у липні 2022 р. президент МОК Томас Бах прибув в Україну засвідчити солідарність з українським народом. Під час спільної прес-конференції у Києві президент України Володимир Зеленський і Томас Бах заявили про надання нового пакету підтримки для українських олімпійців. Йшлося про потроєння фінансування спортивної діяльності в Україні з 2,5 млн доларів до 7,5 млн доларів. Завдяки фонду МОК заплановано фінансування підготовки та виступів понад 3 тис. спортсменів. Також президент України звернув увагу і на матеріальні збитки, яких завдала РФ Україні у спорті. За словами Володимира Зеленського, станом на липень 2022 р. понад 100 тис. спортсменів не можуть тренуватися через воєнні дії (<http://surl.li/dagws>).

4. Центри олімпійської підготовки в Україні

Перелік закладів фізичної культури і спорту, яким надано статус бази олімпійської та паралімпійської підготовки, було затверджено постановою Кабінету Міністрів України № 30 від 18 січня 2006 р. Розглянемо особливості функціонування деяких з них.

Олімпійський навчально-спортивний центр «Конча-Заспа» (раніше Республіканська Олімпійська навчально-спортивна база) було створено відповідно до постанови ради Міністрів України №12 від 11 січня 1974 року. Нині від є одним з провідних закладів фізичної культури та спорту України, що забезпечує підготовку спортсменів національних збірних команд України з олімпійських видів спорту шляхом проведення навчально-тренувальних зборів на спортивних спорудах, де створені умови для проживання, харчування спортсменів, належного медичного та наукового забезпечення, підготовки для участі у відповідальних змаганнях таких як Кубки світу, Чемпіонати Європи, Чемпіонати світу та Олімпійські ігри.

Центр розташований в історичній місцевості на південній околиці Голосіївського району міста Києва. Відповідно до детального плану, затвердженого КМР від 20.12.2007 №1463/4296, територія центру площею 10,834 га визначена як курортно-оздоровча.

Безпосередньо навчально-спортивний комплекс ДП «ОНСЦ «Конча-Заспа» має загальну площу 7031 м². Спортивний комплекс включає 5 спортивних залів: зал дзюдо – 510 м², зал боксу – 510 м², зал універсальний – 1032 м²; зал спортивної гімнастики – 1032 м²; зал загальної фізичної підготовки – 218 м². В ньому розташовано також холи для відпочинку спортсменів, реабілітаційно-відновлювальний центр, дві сауни з басейном.

Окремо на території центру є ще два тренувальні зали: зал важкої атлетики – 253 м², зал загальної фізичної підготовки № 2 – 660 м², а також клінічна лабораторія, кабінет ультразвукової діагностики та кабінет функціональної діагностики.

Для лікування спортсменів передбачено фізіотерапевтичні процедури за допомогою електричного струму та полів: магнітотерапія та ультразвукова і магнітолазерна терапія, електрофорез та іонофорез, ампліпульс, діадинамічні струми токи, УВЧ- терапія, інгаляція та тубус-кварц, біоптрон.

Окрім цього, наявна аромакімната (метод лікування рослинними ефірними маслами шляхом внутрішнього та зовнішнього застосування), «сольова шахта» (кімната зі штучно створеним мікрокліматом, призначена для лікування алергічних та інших захворювань дихальної системи).

Серед відкритих спортивних споруд на території центру розташовані універсальний критий майданчик, легкоатлетичні сектори, гімнастичне містечко, стадіон д/стрільби з лука, спортивний майданчик ЗФП.

У 2020 р. було розпочато реконструкцію та технічне переоснащення комплексного ігрового залу для надання можливості проведення тренувань представникам баскетболу, гандболу, мініфутболу, волейболу, фехтування, стрільби з лука. Наступним кроком повинно стати будівництво спеціалізованого плавального комплексу олімпійського класу, де заплановано проведення навчально-тренувальних зборів національних збірних команд з водних видів спорту та змагання найвищого рівня з плавання, водного поло, артистичного плавання. У комплексі заплановано розміщення ігрового залу із глядацьким сектором на 250 місць та ще одного залу для спортивної гімнастики. Проєкт цього комплексу було розглянуто та і відібрано Комісією державних інвестицій.

Для підготовки представників зимових видів спорту в Україні використовують **навчально-спортивну базу зимових видів спорту «Тисовець»**, також включена до переліку баз олімпійської підготовки. Вона була сформована на базі філіалу Центрального спортивного клубу армії з зимових видів спорту та підпорядкована Спортивному комітету Міністерства оборони України (а з липня 2016 р. Управлінню фізичної культури і спорту Міністерства оборони України). База розташована в гірській місцевості на висоті від 950 до 1078 метрів над рівнем моря.

«Східний державний центр олімпійської підготовки з легкої атлетики» – державна установа, що належить до сфери управління Міністерства молоді та спорту. Центр, що розташований у м. Суми на базі легкоатлетичного манежу Сумського Державного університету, забезпечує підготовку спортсменів національної збірної команди України з легкої атлетики. Ще один подібний центр – **«Західний державний центр олімпійської підготовки з легкої атлетики»** – розташовано у м. Луцьк.

5.Науково-методичне забезпечення олімпійської підготовки в Україні

Державний науково-дослідний інститут фізичної культури і спорту засновано в 1993 р. на базі проблемної науково-дослідної лабораторії високих тренувальних і змагальних навантажень Українського державного університету фізичного виховання і спорту. Інститут створено для вирішення науково-методичних та науково-практичних проблем у галузі фізичної культури і спорту в Україні.

Головними завданнями інституту є такі:

- аналіз сучасних тенденцій розвитку фізичної культури і спорту у світі, узагальнення наукових розробок, в винайдених Україні і за кордоном;

- виконання найбільш актуальних фундаментальних та прикладних досліджень у спорті вищих досягнень, щодо фізичного виховання різних вікових і соціальних груп населення;
 - координація науково-дослідних робіт із фізичної культури і спорту, які виконуються установами, організаціями та закладами, підпорядкованими Міністерство України у справах сім'ї молоді та спорту;
 - впровадження результатів досліджень у практику підготовки спортсменів вищої кваліфікації та фізкультурно-оздоровчу роботу з населенням;
 - організація та координація роботи з науково-методичного забезпечення підготовки спортсменів збірних команд;
 - підготовка та видання наукової, навчально-методичної та науково-популярної літератури;
 - розвиток перспективних напрямів наукового міжнародного співробітництва та співробітництва з іншими галузями;
 - здійснення науково-консультативної діяльності та надання послуг зацікавленим організаціям на договірній основі.
- У ДНДІФКС створено вісім наукових лабораторій:
- діагностики функціонального стану спортсменів;
 - психофізіологічної діагностики;
 - ергогенних чинників у спорті;
 - спортивної травматології;
 - удосконалення фізичної підготовленості та технічної майстерності спортсменів;
 - поточного та оперативного контролю підготовленості спортсменів збірних команд України;
 - програмування та впровадження результатів наукових досліджень в практику підготовки збірних команд України;
 - нормативно-правового забезпечення розвитку фізичної культури і спорту.

На базі існуючих у НУФКСУ (Національному університеті фізичного виховання і спорту України) наукових шкіл й сталих традицій проведення вискоелективних досліджень у жовтні 2004 р. утворено Науково-дослідний інститут Національного університету фізичного виховання і спорту України, який є головною науково-дослідною галузевою установою держави, що здійснює науково-дослідну роботу у сфері фізичної культури і спорту.

Науково-дослідний інститут співпрацює та проводить спільні наукові дослідження з провідними науковими установами та громадськими фізкультурно-спортивними організаціями України: Національним олімпійським комітетом України, федераціями з видів спорту, Інститутом експериментальної патології, онкології і радіобіології НАН України, Інститутом фізіології ім. О. О. Богомольця НАН України, Інститутом біоорганічної хімії і нафтохімії НАН України, Київським національним університетом ім. Т. Г. Шевченка, Національним медичним університетом ім. О. О. Богомольця, Науковим Центром радіаційної медицини АМН України, Інститутом фармакології і

токсикології АМН України, Національним університетом харчових технологій, Українським науково-дослідним Інститутом харчування тощо. Результатом спільних зусиль стала можливість проведення експериментальних досліджень на спільній базі, а також публікацій у провідних журналах України та за кордоном.

6. Положення про національні збірні команди з видів спорту, визнаних в Україні

Документ затверджено наказом Міністерства молоді та спорту України № 3027 від 21.08.2015 р. Відповідно до Положення, **національні збірні команди** з видів спорту, визнаних в Україні, комплектуються Міністерством молоді та спорту на конкурсній основі з урахуванням пропозицій національних спортивних федерацій та фізкультурно-спортивних товариств в олімпійських та неолімпійських видах спорту та/або відповідних спортивних федерацій інвалідів з видів спорту інвалідів з числа найбільш підготовлених спортсменів дитячо-юнацького, резервного спорту та спорту вищих досягнень й фахівців сфери фізичної культури і спорту, зокрема тренерів.

Національні збірні команди з національних видів спорту комплектують за наявності Міжнародної федерації з відповідного виду спорту.

Складовою національної збірної команди з відповідного виду спорту є **штатна команда** національних збірних команд України (далі – штатна команда), яку формують на конкурсній основі з кращих спортсменів та фахівців сфери фізичної культури і спорту, зокрема тренерів.

Для участі в окремих міжнародних спортивних змаганнях Мінмолодьспорту комплектує з урахуванням пропозицій національних спортивних федерацій окремі **офіційні делегації** національних збірних команд України.

Склад національної збірної команди з окремого виду спорту комплектує Мінмолодьспорту щороку за підсумками минулого спортивного сезону.

Він включає основний склад дорослих спортсменів та склади команд з молодших вікових груп: молодь, юніори (юніорки), юнаки (дівчата), кадети та інші вікові групи спортсменів з урахуванням вимог МСФ.

До складу національних збірних команд можуть зараховувати:

- спортсменів-громадян України, які мають кращі порівняно з іншими спортивні результати на всеукраїнських та міжнародних змаганнях та пройшли конкурсний відбір, у тому числі ті, які підвищують спортивну майстерність у закордонному спортивному клубі або навчаються у навчальному закладі за кордоном та здійснюють підготовку за індивідуальним планом;
- спортсменів-іноземців чи осіб без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах і мають дозвіл відповідної міжнародної спортивної федерації виступати за національну збірну команду;
- тренерів.

Склад національних збірних команд затверджують на один рік: для усіх літніх видів спорту – з 01 січня по 31 грудня поточного року, для зимових олімпійських видів спорту – з 01 травня поточного року по 30 квітня

наступного року; для зимових видів спорту осіб з інвалідністю – з 01 червня поточного року по 31 травня наступного року. Протягом цього періоду до складу національних збірних команд можуть вносити зміни в разі покращення або погіршення результатів виступу спортсменів, їх травмування, дискваліфікації тощо.

Підготовку національних збірних команд здійснюють шляхом проведення навчально-тренувальних зборів:

- із спеціальної підготовки, де основний обсяг роботи спрямований на спеціально-технічну та тактичну підготовку спортсменів;
- із загальної фізичної підготовки, де основний обсяг роботи спрямований на розвиток фізичних якостей з урахуванням специфіки виду спорту;
- із поглибленого медичного огляду, основним завданням яких є визначення функціональних та фізичних можливостей спортсмена;
- відновлювальних (реабілітаційних), що спрямовані на покращення фізичного і психологічного стану спортсменів, відновлення, корекцію та компенсацію фізичних затрат, які вони понесли під час участі у спортивних змаганнях.

Підготовку спортсменів національної збірної команди, які підвищують спортивну майстерність у закордонному спортивному клубі або навчаються у навчальному закладі за кордоном, здійснюють за індивідуальним планом.

До складу учасників навчально-тренувальних зборів включають спортсменів і тренерів, а також можуть залучати інших фахівців, що здійснюють організаційне забезпечення підготовки спортсменів з урахуванням специфіки виду спорту та особливостей навчально-тренувального збору (медичне, науково-методичне, суддівське, налаштування та ремонтування спортивного обладнання і спортивного інвентарю, комп'ютерного моделювання, відеозйомки, управління автотранспортними засобами та маломірними моторними суднами, супроводження спортсменів з інвалідністю).

7. Порядок конкурсного відбору спортсменів для комплектування складу національних збірних команд з олімпійських видів спорту, визнаних в Україні

Документ затверджено наказом Міністерства молоді та спорту України № 4279 від 11.10.2017 р. Відповідно до нього, загальну кількість спортсменів **основного складу** національної збірної команди з олімпійських видів спорту визначають з урахуванням стартового складу (заявочного складу) спортсменів національної збірної команди, що бере участь у чемпіонаті світу серед дорослих відповідно до регламентів та правил спортивних змагань відповідної МСФ:

- у видах спорту першої категорії з єдиноборств – до 4-х складів, для інших видів спорту – до 3-х складів;
- у видах спорту другої категорії з єдиноборств – до 3-х складів, для інших видів спорту - до 2-х складів;
- у видах спорту третьої категорії – до 1,5 складу;
- у літніх та зимових олімпійських командних ігрових видах спорту – до 2-х складів.

У тенісі загальну кількість спортсменів національної збірної команди з олімпійських видів спорту визначають з урахуванням стартового складу спортсменів (заявочного складу), що бере участь у змаганнях «Великий шолом» серед дорослих або змаганнях «Кубок Девіса» серед дорослих, «Кубок Федерації» серед дорослих.

У командних ігрових видах спорту відбір до національної збірної команди здійснюють з українських спортсменів, що беруть участь у спортивних змаганнях в основному складі українських та зарубіжних клубів.

Загальну кількість спортсменів **складу кандидатів** (вікова група «молодь» та «юніори» (юніорки)) національної збірної команди визначають з урахуванням стартового складу (заявочного складу) спортсменів національної збірної команди, що бере участь у чемпіонаті світу серед відповідних вікових груп згідно з регламентами та правилами спортивних змагань відповідної МСФ.

Загальну кількість спортсменів **складу резерву** (наступні після юніорів (юніорок) три вікові групи) національної збірної команди визначають з урахуванням стартового складу (заявочного складу) спортсменів національної збірної команди, що бере участь у чемпіонаті світу серед спортсменів відповідних вікових груп або у чемпіонатах Європи (у видах спорту, де чемпіонати світу серед спортсменів таких вікових груп не проводяться) згідно з регламентами та правилами спортивних змагань відповідної МСФ.

Склад кандидатів національної збірної команди для участі в Олімпійських іграх з окремого виду спорту комплектують зі спортсменів національної збірної команди на конкурсній основі за підсумками двох останніх спортивних сезонів на підставі критеріїв формування складу кандидатів національної збірної команди для участі в літніх Олімпійських іграх та критеріїв формування складу кандидатів національної збірної команди для участі у зимових Олімпійських іграх або виконання кваліфікаційних вимог, встановлених МСФ, що дають право спортсменам брати участь у найближчих Іграх.

Відповідно до рівня показників критеріїв формування складу кандидатів із спортсменів основного складу комплектують елітну і провідну групи, а із спортсменів найближчої до дорослих вікової групи (юніорів та юніорок) – перспективну групу. До складу кандидатів з відповідного виду спорту зараховують спортсменів, які мають кращі результати виступу в змаганнях, а також атлетів, які мають перспективи досягнення високих результатів та їх позитивну динаміку за останні 4 роки.

Склад спортсменів **штатної команди** формують на конкурсній основі із спортсменів складу національних збірних команд громадян України, спортсменів-іноземців чи осіб без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах і мають дозвіл відповідної МСФ виступати за національну збірну команду, які за результатами виступів на офіційних всеукраїнських та міжнародних спортивних змаганнях виконали вимоги для встановлення тарифних розрядів посад спортсменів-інструкторів штатних команд національних збірних команд України з видів спорту й мають кращі результати виступу на змаганнях вищого рангу, та регулюється відповідно до вимог МСФ:

- 1-8 місця – на Олімпійських іграх, чемпіонатах світу;
- 1-6 місця – на чемпіонатах Європи, в розіграші Кубка світу та Кубка Європи, на чемпіонатах світу серед юніорів та юніорок;
- 1-3 місця – на чемпіонатах Європи серед юніорів та юніорок, етапах розіграшу Кубка світу та Кубка Європи, чемпіонаті України, чемпіонаті України серед юніорів та юніорок, кваліфікаційних (відбіркових) змаганнях чемпіонату світу та чемпіонату Європи (для олімпійських командних ігрових видів спорту).

Спортсмени штатної команди національних збірних команд оформлюють свої трудові відносини з Міністерством молоді та спорту України шляхом укладання строкового трудового договору (контракту).

Лекцію підготовано з використанням матеріалів:

1. «Жорсткий удар по спорту». Зеленський назвав кількість загиблих спортсменів і тренерів через війну в Україні [Інтернет] 2022 [цитовано 2022 Серп. 15]. Доступно: <http://surl.li/dagws>
2. Задорожна О. Р. Тактика у сучасних олімпійських спортивних єдиноборствах [Текст] : дис. ... д-ра наук з фіз. виховання та спорту : 24.00.01 / Задорожна Ольга Романівна ; Львів. держ. ун-т фіз. культури ім. Івана Боберського. – Львів, 2021. – 555 с.
3. Концепція підготовки спортсменів України до Ігор XXXII Олімпіади 2020 року у м. Токіо (Японія) [Інтернет]. 2017 [цитовано 2022 Квіт. 12]. Доступно: <https://www.kmu.gov.ua/news/249504554>
4. Концепція підготовки спортсменів України до Ігор XXXIII Олімпіади 2024 року у м. Париж (Франція) [Інтернет]. 2022 [цитовано 2022 Квіт. 25]. Доступно: <http://surl.li/czzbk>
5. Концепція підготовки спортсменів України до XXIV зимових Олімпійських ігор 2022 року в м. Пекін (Китай) [Інтернет]. 2022 [цитовано 2022 Серп. 10]. Доступно: <http://surl.li/czzbv>
6. МОК утричі збільшить фінансову підтримку українських спортсменів [Інтернет] 2022 [цитовано 2022 Серп. 15]. Доступно: <http://surl.li/dagua>
7. Найуспішнішим спортсменам України призначили стипендії президента: хто й скільки отримає [Інтернет] 2022 [цитовано 2022 Серп. 15]. Доступно: <http://surl.li/dahkv>
8. Олімпійська Хартія 2020 [Інтернет]. 2020 [цитовано 2022 Квіт. 10]. Доступно: <http://noc-ukr.org/about/officialdocuments/olimpiyska-khartiya/>
9. Павленко Ю. О. Науково-методичне забезпечення підготовки спортсменів в олімпійському спорті: Монографія / Ю.О. Павленко. – К.: Олімп. л-ра, 2011. – 312 с.
10. Перелік закладів фізичної культури і спорту, яким надано статус бази олімпійської та паралімпійської підготовки [Інтернет] 2022 [цитовано 2022 Серп. 15]. Доступно: <https://www.kmu.gov.ua/npas/27593933>
11. Положення про національні збірні команди з видів спорту, визнаних в Україні [Інтернет]. 2022 [цитовано 2022 Серп. 12]. Доступно: <http://surl.li/czzco>

12. Порядок конкурсного відбору спортсменів для комплектування складу національних збірних команд з олімпійських видів спорту, визнаних в Україні [Інтернет]. 2022 [цитовано 2022 Сер. 13]. Доступно: <http://surl.li/czzci>

13. Сайт Державного науково-дослідного інституту фізичної культури і спорту [Інтернет] 2020 [цитовано 2020 Серп. 18]. Доступно: <http://dndifks.com.ua/>

14. Сайт Національного олімпійського комітету України [Інтернет] 2022 [цитовано 2022 Серп. 18]. Доступно: <http://www.noc-ukr.org/>

15. Сайт олімпійського навчально-спортивного центру «Конча-Заспа» [Інтернет] 2022 [цитовано 2022 Серп. 15]. Доступно: <https://olimpcentr.com/about-us-3/>

16. Система відбору спортсменів у збірну команду України й формування спортивних делегацій для участі в міжнародних змаганнях з фехтування [Інтернет]. 2019 [цитовано 2022 Бер. 2]. Доступно: <http://surl.li/czzba>

17. Сітнікова Н. С. Сучасний стан фінансування Олімпійського руху в Україні / Н. С. Сітнікова. // Державне будівництво. – 2011. – № 1. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2011_1_44

18. Стратегія розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року [Інтернет]. 2022 [цитовано 2022 Трав. 12]. Доступно: <http://surl.li/czzea>

19. Стратегія формування сучасної системи олімпійської підготовки на період до 2020 року [Інтернет]. 2022 [цитовано 2022 Трав. 12]. Доступно: <https://www.kmu.gov.ua/npas/220366473>

20. Україна виділила 135,7 млн грн на підготовку до Олімпіади-2022. На що витратили гроші? [Інтернет] 2022 [цитовано 2022 Серп. 29]. Доступно: <http://surl.li/daaja>

21. Шинкарук О. Олімпійська підготовка спортсменів в Україні: проблеми і перспективи / О. Шинкарук, М. Дутчак, Ю. Павленко // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2013. – № 1. – С. 82-86. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/svp_2013_1_18

22. Щомісячний журнал про олімпійський рух і спорт вищих досягнень в Україні та світі «Олімпійська арена» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://olimparena.com.ua>

**Рекомендована література з навчальної дисципліни
«Підготовка національних збірних команд до Олімпійських ігор»
Основна:**

1. Задорожна О. Р. Підготовка національних збірних команд до Олімпійських ігор : курс лекцій з навч. дисципліни підготовки магістрів галузі знань 01 «Освіта / Педагогіка» спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» / О. Р. Задорожна. – Львів : ЛДУФК ім. І. Боберського, 2023. – 109 с.

2. Келлер В. С. Теоретико-методичні основи підготовки спортсменів / Келлер В. С., Платонов В. М. – Львів : Українська спортивна Асоціація, 1992. – 269 с.

3. Концепція підготовки спортсменів України до Ігор XXXIII Олімпіади 2024 року у м. Париж (Франція) [Інтернет]. 2022 [цитовано 2022 Квіт. 25]. Доступно: <http://surl.li/czzbk>

4. Концепція підготовки спортсменів України до XXIV зимових Олімпійських ігор 2022 року в м. Пекін (Китай) [Інтернет]. 2022 [цитовано 2022 Сер. 10]. Доступно: <http://surl.li/czzbvy>
5. Костюкевич В. М. Теорія і методика тренування спортсменів високої кваліфікації: Навчальний посібник. – Вінниця: «Планер», 2007. – 273 с.
6. Павленко Ю. О. Науково-методичне забезпечення підготовки спортсменів в олімпійському спорті: Монографія / Ю.О. Павленко. – К.: Олімп. л-ра, 2011. – 312 с.
7. Платонов В. М., Дрюков В. О. Організаційно-методичні принципи підготовки спортсменів високої кваліфікації в чотирирічних олімпійських циклах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://surl.li/cyqoq>
8. Положення про національні збірні команди з видів спорту, визнаних в Україні [Інтернет]. 2022 [цитовано 2022 Сер. 12]. Доступно: <http://surl.li/czzco>
9. Положення про центр олімпійської підготовки [Інтернет]. 2022 [цитовано 2022 Сер. 15]. Доступно: <http://surl.li/czzdj>
10. Порядок конкурсного відбору спортсменів для комплектування складу національних збірних команд з олімпійських видів спорту, визнаних в Україні [Інтернет]. 2022 [цитовано 2022 Сер. 13]. Доступно: <http://surl.li/czzci>
11. Програми підготовки спортсменів-кандидатів до Ігор Олімпіади Токіо 2020 [Інтернет]. 2020 [цитовано 2022 Лип. 10]. Доступно: <http://surl.li/czzam>
12. Система відбору до Олімпійських змагань [Інтернет]. 2022 [цитовано 2022 Сер. 14]. Доступно: <http://surl.li/czzde>
13. Система відбору спортсменів у збірну команду України й формування спортивних делегацій для участі в міжнародних змаганнях з фехтування [Інтернет]. 2019 [цитовано 2022 Бер. 2]. Доступно: <http://surl.li/czzba>
14. Стратегія розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року [Інтернет]. 2022 [цитовано 2022 Трав. 12]. Доступно: <http://surl.li/czzea>
15. Шкребтій Ю. М. Управління тренувальними і змагальними навантаженнями спортсменів високого класу : монографія / Ю. М. Шкребтій. – К. : Олімпійська література, 2005. – 234 с.
16. Blumenstein B, Lidor R. The road to the Olympic Games. A four years psychological preparation program. Athletic Insight [Internet]. 2007;9(4). Available from: <http://www.athleticinsight.com/>.
17. Bompa T. O., Haff G. G. Periodization: theory and methodology of training. Human Kinetics; Fifth edition. 2009. 424 p.
18. Houlihan B. Comparative Elite Sport Development: systems, structures and public policy / eds. by B. Houlihan, M. Green. – Oxford, 2008. – 320 p.
19. Daumiller, Martin & Rinas, Raven & Breithecker, Jennifer. (2021). Elite athletes' achievement goals, burnout levels, psychosomatic stress symptoms, and coping strategies. 10.31234/osf.io/h7bfe.
20. McGee, V., & DeFreese, J. D. (2019). The coach-athlete relationship and athlete psychological outcomes. Journal of Clinical Sport Psychology, 13, 152–174. <https://doi.org/10/dhq5>

Допоміжна:

1. Задорожна О. Р., Бріскін Ю. А., Пітин М. П., Потоп В., Гращенкова Ж. В., Глухов І. Г., Дробот К. В. Особливості комплектування складу учасників

ігор XXXII Олімпіади 2020 у Токіо (на прикладі спортивних єдиноборств) // Український журнал медицини, біології та спорту. – М., 2020. – Том 5, №3 (25). – С. 445-450. DOI: 10.26693/jmbs05.03.445

2. Задорожна О. Р., Бріскін Ю. А., Пітин М. П., Вовк І. В., Пестерніков В. В. Особливості систем відбору спортсменів-кандидатів у національну збірну команду України для участі в Іграх Олімпіад (на прикладі спортивних єдиноборств). Український журнал медицини, біології та спорту. М., 2020. Том 5, №3 (25). С. 357–364. DOI: 10.26693/jmbs05.05.357

3. Задорожна О. Тактика участі провідних фехтувальників світу у системі змагань в олімпійському циклі 2008-2012 рр. Спортивний вісник Придніпров'я. Дніпро, 2021. №1. С. 53–63. DOI: 10.32540/2071-1476-2021-1-053

4. Концепція підготовки спортсменів України до Ігор XXXII Олімпіади 2020 року у м. Токіо (Японія) [Інтернет]. 2017 [цитовано 2022 Квіт. 12]. Доступно: <https://www.kmu.gov.ua/news/249504554>

5. Олімпійська Хартія 2020 [Інтернет]. 2020 [цитовано 2022 Квіт. 10]. Доступно: <http://noc-ukr.org/about/officialdocuments/olimpiyska-khartiya/>

6. Про фізичну культуру і спорт: Закон України [Інтернет]. Київ. 1994. [оновлено 2022 Лют. 17; цитовано 2022 Лип. 29]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12>

7. Humphreys, B.R.; Johnson, B.K.; Mason, D.S.; Whitehead, J.C. Estimating the value of medal success in the Olympic Games. J. Sports Econ. 2018, 19, 398–416.

8. Plews, Daniel & Laursen, Paul. (2017). Training Intensity Distribution Over a Four-Year Cycle in Olympic Champion Rowers: Different Roads Lead to Rio. International Journal of Sports Physiology and Performance. 1-24. 10.1123/ijsp.2017-0343.

9. Team composition in epee fencing which accounts for sportsmen's individual performance / Olha Zadorozhna, Yuriy Briskin, Alina Perederiy, Maryan Pityn, Oleg Sydorko // Journal of Physical Education and Sport. – Pitesti, 2018. – Art 273 pp. 1863 – 1870. DOI:10.7752/jpes.2018.s4273

10. Wicker, P.; Dallmeyer, S.; Breuer, C. Elite athlete well-being: The role of socio-economic factors and comparisons with the resident population. J. Sport Manag. 2020, 34, 341–353.

11. Zadorozhna OR, Briskin YA, Pityn MP, Bohuslavskaya VYu, Hlukhov IG. Participation tactics of elite freestyle wrestlers in competition system in 2013-2016 Olympic cycle. Pedagogy of Physical Culture and Sports, 2021;25(5):275-285. DOI: <https://doi.org/10.15561/26649837.2021.0502>

Інформаційні ресурси інтернет:

- Мультимедійне забезпечення лекцій, демонстрація відеороликів з Ігор Олімпіад та Зимових Олімпійських ігор, документальних та навчальних фільмів, відеофрагментів тренувань висококваліфікованих спортсменів, інтерв'ю атлетів та фахівців з різних компонентів забезпечення підготовки.

- Міжнародний олімпійський комітет [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.olympic.org/>

- Міністерство молоді та спорту України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/>
- Національний олімпійський комітет України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.noc-ukr.org/>
- Щомісячний журнал про олімпійський рух і спорт вищих досягнень в Україні та світі «Олімпійська арена» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://olimparena.com.ua/>